

Sammen kan vi mere

Baggrund og begreber

INTRODUKTION
TIL CIVILSAMFUND
OG DEMOKRATISK
TRADITION

Nyborg
KOMMUNE

DEMOKRATISK TRADITION OG CIVILSAMFUNDET

Livet og fællesskaberne i civilsamfundet har en afgørende betydning i de Nordiske demokratier. I fx sociale organisationer, spejderforeninger og sportsklubber knytter vi bånd og skaber relationer, vi får indsigt og udsyn, vi møder forskellighed og lærer demokratiske spilleregler, vi får ansvar og kompetencer.

Livet og fællesskaberne i civilsamfundet tager også ofte vare på borgere i medgang og modgang, når livet er sjovt, og når det gør ondt. Vi finder sammen om det, vi tror på, er optaget af, kæmper med, lider under eller står med af livsopgaver.

I civilsamfundet dannes vi kort sagt til mennesker, uddannes til livsduelighed, får livsbærende fællesskaber og tager et medansvar som medborgere. Livet og fællesskaberne i civilsamfundet har derfor en afgørende betydning i vores demokratiske samfund.

I denne publikation præsenteres nogle aspekter af forholdet mellem det danske civilsamfund, demokratier og vores samfund.

Nyborg Kommune har indgået en samarbejdsaftale med NORGAARD® ved direktør og forfatter Jonas Norgaard Mortensen. NORGAARD® er en uddannelses-, rådgivnings- og udgivervirksomhed med speciale i Nordisk demokrati og dannelse.

Samarbejdet har haft til formål at kvalificere Nyborg Kommunes civilsamfundsstrategi, så alle ordene og intentioner i strategien bliver til virkelighed og skaber bedre daglige liv og hverdagsfællesskaber for de mennesker, der bor i Nyborg Kommune.

Denne publikation er udviklet til Nyborg Kommune af NORGAARD® og Jonas Norgaard Mortensen.

Sammen kan vi mere

Baggrund og begreber

INDHOLDSOVERSIGT

Samfund	4
Kommune	5
Borger	6
Civil	7
Folkestyre	8
Dannelse	9
Folkeoplysning	10
Medborger	11
Ansvar	12
Relationer	13
Bæredygtigt	14

Sammen kan vi mere

Baggrund og begreber

SAMFUND

CIVILSAMFUNDET

Et samfund er et fællesskab, der har fundet sammen.
Ordet samfund er afledt af "at finde sammen".

Et samfund kan finde sammen om meget forskelligt: et stykke land, altså et territorie, et sprog, en tro og religion, en konge, en ydre fjende, et ansvar, en skæbne eller en kultur.

Alle mennesker fødes ind i en gruppe, en familie. Når gruppen har organiseret sig således, at dens medlemmer i et eller andet omfang deler magt og midler, tro og tale, institutioner, kultur, regler og normer, skabes et samfund. Alt fra et trossamfund til verdenssamfundet.

I en national kontekst opfattes samfundet ofte som en magt, der udgår fra staten eller kontrollen over statens myndigheder. Men et samfund er meget mere end bare staten eller statsapparatet.

I Norden er samfundet uløseligt forbundet til civilsamfundet og demokratiet. Den kultur, hvor borgere engagerer sig som medborgere og sammen skaber og styrer lokalsamfundet for det fælles bedste.

KOMMUNE CIVILSAMFUNDET

Ordet "kommune" kommer fra fransk "commune" og latinsk "communis": kon = "sammen" og munus = "opgave, pligt".

Kommune betyder fælles pligt og opgave.
At være kommune betyder at være et fælleskab, et samfund,
som en fælles pligt og opgave for alle medborgere.

"Kommunen" er for nogle blevet synonym med rådhuset, forvaltninger
eller "dem, oppe på kommunen" (forstået som kommunekontoret).

Kommunen er dog noget meget andet og bredere end
den administrative forvaltning.

Kommunen er det samfund og det fællesskab, alle medborgere er
en forpligtende del af og har et medansvar for.

Medborgere tager ansvar, tager del og tager fat,
hvor der er brug for dem. Medborgere bygger op, rydder op, løser problemer,
og skaber gode liv i Nyborg kommunefællesskab.

Medborgerskab er en kultur, en livsform, vi alle skal dannes til og kæmpe for.
I alle fællesskaber i kommunefællesskabet.

Sammen kan vi nemlig mere...

Nyborg
KOMMUNE

BORGER

CIVILSAMFUNDET

Begrebet borger har rødder helt tilbage i den græsk-romerske idé om byen (polis) som et politisk fællesskab. Borgere i byen havde borgerskab samt borgerrettigheder og borgerpligter.

Ordet "borger" er et plattysk ord, som stammer fra dem, der boede ved en borg. Fx i Nyborg.

En borger var - ligesom i antikken - en del af samfundet omkring en borg, hvor de nød beskyttelse, arbejdede og levede samt havde nogle rettigheder og pligter.

På græsk betyder polis både by og stat. I de oldgræske byer faldt begrebet "byborger" sammen med begrebet "statsborger" og siden er en borger blevet lig en statsborger i et land.

I perioder i historien skulle nye borgere sværge troskabsed til bysamfundet eller statssamfundet - som et løfte om borgerskab og medborgerskab.

Uanset historiske forskelle er en "borger" en person i et forpligtende fællesskab og en medborger med rettigheder og pligter i samfundet.

CIVIL CIVILSAMFUNDET

Civilsamfundet er en samlebetegnelse for de fællesskaber i samfundet, hvor folk engagerer sig som civile og frivillige, det vil sige, hvor de ikke er betalt eller på arbejde, som i offentlige institutioner eller det private erhvervsliv.

Civilsamfundet er samtidigt defineret ved livet uden for den private sfære; i foreninger og fællesskaber i den frivillige sektor og på det frivillige sociale område.

Ofte laves en tredeling mellem civilsamfundet, markedet og staten.

Civilsamfundet udgør en afgørende del af det danske velfærdssamfund.

Civilsamfundet kan fx være foreninger, fonde, socialøkonomiske virksomheder, selvejende institutioner samt mere uformelle sammenslutninger, lokale netværk og sociale bevægelser. Fagforeninger, trossamfund og kirker, friskoler, onlineaktivister, forskningsinstitutioner, NGO'er og medier er også en vigtig del af civilsamfundet.

Nyborg
KOMMUNE

FOLKESTYRE CIVILSAMFUNDET

Demokrati betyder folkestyre. På græsk betyder "demos" "folket" og "kratos" betyder "styre" eller "magt".

I et demokrati ligger magten og styringen hos folket og ikke hos en enkelt person som i et enevældigt monarki eller hos en lille gruppe som i et aristokrati eller oligarki (fåmandsvælde).

Demokrati eller folkestyre er både en styreform af magten og et samfundsideal for en livsform.

Demokrati som styreform kræver valg af folkets repræsentanter, magtens tredeling, en retsstat med uafhængige domstole, fredelig magtoverdragelse, en fri presse og en politisk offentlighed.

Demokrati som ideal og livsform handler også om det indhold, der er i styreformen. Livsværdier, kulturtræk og dyder som fx frihed, lighed, værdighed, tolerance, samtale, retssind, retfærdighed, ansvarlighed, barmhjertighed og medborgerskab.

Folkestyre er ikke perfekt, men det er den bedste styreform og livsform vi har, sagde fx Winston Churchill.

Sammen kan vi nemlig mere...

DANNELSE CIVILSAMFUNDET

Ifølge den danske filosof N.F.S. Grundtvig skal en borger dannes til ansvarligt medborgerskab og folkestyre. Uden dannelse og folkeoplysning forbliver eller forfalder mennesker til det, Grundtvig kaldte pøbel eller hob.

I artiklen "Om Borgerlig Dannelse" fra 1834 skriver Grundtvig: "Almuen kan ligesaa lidt repræsentere som regiere sig selv, om Man saa end fyldte hele Stats-Raadet med dem, thi for at kunne det, maatte de først ved en højere Dannelse være aandelig traadt ud af deres Sphære og var da ikke længere Almue". De ville i så fald være et folk med en ny bevidsthedsform: medborgerskabet.

Hvor er det så, vi dannes til medborgerskab? "I livets skole, civilsamfundet," kunne Grundtvig have svaret.

Overalt i Nyborg Kommune, hvor mennesker mødes og tager ansvar for livet, dannes vi til medborgerskab. Skoler, højskoler og foreninger spiller en afgørende rolle, men overalt i kommunen er vi alle elever i livets skole.

Nyborg
KOMMUNE

FOLKEOPLYSNING CIVILSAMFUNDET

I demokratiet skal folket styre, og derfor skal folket oplyses, så det er livskyndigt og livsdueligt nok til at styre godt.

Folkestyre går derfor hånd i hånd med folkeoplysning: I folkeskolen, på folkebiblioteket, i folkehøjskolen, i folkekirken, i folkesange, i folkeoplysningsforbund, i folkedans og andre folkebevægelser oplyses folket.

De lærer og lever demokrati.

Folket oplyses, opdrages og ophøjes til folkestyre. I et demokrati er alle borgere elever i livets skole; at være "elev" betyder at blive eleveret: opløftet.

Foreningslivet er afgørende folkeoplysning, fordi medlemmer i et foreningsliv og foreningsdemokrati oplæres og opøves til samfundslivet og samfundsdemokratiet.

"Det er en tankegang, en livsform, som man først tilegner sig derved, at man lever den igennem i det allersnævreste private liv, i forhold til familie og naboer, derefter i forholdet udadtil i større kredse, i forholdet til landsmænd, og endeligt i forholdet til andre nationer." Hal Koch

MEDBORGER CIVILSAMFUNDET

Anden verdenskrig var en grupvækkende påmindelse om, at demokratiet aldrig er vundet én gang for alle, men at der konstant skal kæmpes for demokratiet som livsform.

En af de stærkeste stemmer i den erkendelse var den danske teolog og højskolemand Hal Koch, som skriver:

"Demokratiet kan aldrig sikres – netop fordi det ikke er et system, der skal gennemføres, men en livsform, der skal tilegnes. Det drejer sig om et sindelag, der skal bibringes hvert nyt slægtled. Derfor er det folkelige oplysnings- og opdragelsesarbejde nerven i demokratiet."

At deltage i demokratiet betød i det antikke grækenland at komme til torvet og deltage i de fælles anliggender og debatter om bystaten. Engagere sig. Tage et med-ansvar som med-borger.

Dem, der ikke kom til torvs og ikke tog del i det fælles liv, blev på græsk kaldt "idiōtēs", altså en idiot.

At være sig selv nok, at være et individ, der ikke tager del i det fælles liv, er idioti; en modborger, i modsætning til en medborger.

Samfundet og kommunefællesskabet er afhængig af og bæres af borgere, der er medansvarlige som medborgere.

Nyborg
KOMMUNE

ANSVAR

CIVILSAMFUNDET

At tage ansvar er at svare an på livets spørgsmål.
Hvad kalder livet på, at jeg svarer an på - tager ansvar for?
Rydde op, stemme til valget, blive besøgsven eller måske frivillig i en forening? Måske endda noget nyt eller lidt farligt?

"Nogle gange må man gøre ting, også selv om det er farligt. Ellers er man ikke et menneske, men bare en lille lort!" skriver Astrid Lindgren i Brødrene Løvehjerte. Ansvar definerer os som mennesker.

Men er demokrati og ansvarligt medborgerskab ikke noget meget dansk, Nordisk eller Europæisk?

Nej!, siger filosofen K.E. Løgstrup. At tage vare på hinanden og ansvar for fællesskabet er en livslov. Det er noget menneskeligt og alment - det vil sige, at det gælder alle mennesker, alle steder og til alle tider.

Vi bærer så at sige hinanden i vores hænder.
Det er en kæmpe gave og opgave. Det er en livslov.

"Den enkelte har aldrig med et andet menneske at gøre, uden at han holder noget af dets liv i sin hånd." K. E. Løgstrup i sit hovedværk "Den etiske fordring" fra 1956.

RELATIONER CIVILSAMFUNDET

En kommune er et fællesskab fyldt med bekendtskaber, venskaber, naboskaber og partnerskaber. Det er på mange måder i de relationer, at vi bliver til som individ, som borger, som fællesskab og som kommune.

Ordet "relation" kommer fra det latinske 'relatum', der betyder 'bære'.

Relationer bærer os; vi bærer noget med i mødet, vi bærer hinanden, og vi bærer det fælles samfund.

Nyborg Kommunens bæredygtighed handler derfor også om relationer og fællesskaber. Hvor stærke er vores relationer, hvor tillidsfulde, hvor trygge, hvor respektfulde, hvor ansvarsfulde?

Medborgerskab udledes i ansvarsfulde relationer, der bærer og er bæredygtige.

Sammen kan vi nemlig mere...

Nyborg
KOMMUNE

BÆREDYGTIG CIVILSAMFUNDET

En kommune er bæredygtig, når den er dygtig til at bære.
En kommune bærer borgerne, og borgerne bærer kommunen.
Og i kommunefællesskabet bærer vi sammen alt det liv,
der skaber og sikrer det gode liv.

I disse år har vi fokus på naturens bæredygtighed. Det er kritisk og vigtigt.
En kommune skal være bæredygtig på alle livets afgørende områder: natur,
kultur, demokrati, økonomi, psykisk, socialt, fysisk og åndeligt liv.

Vi bærer sammen de trygge fællesskaber,
den livgivende natur, den dannende kultur, den udfordrende kunst,
den demokratiske samtale, det gode velfærdssamfund,
den gode arbejdsplads, børn og unge,
syge og svage, nye og gamle.

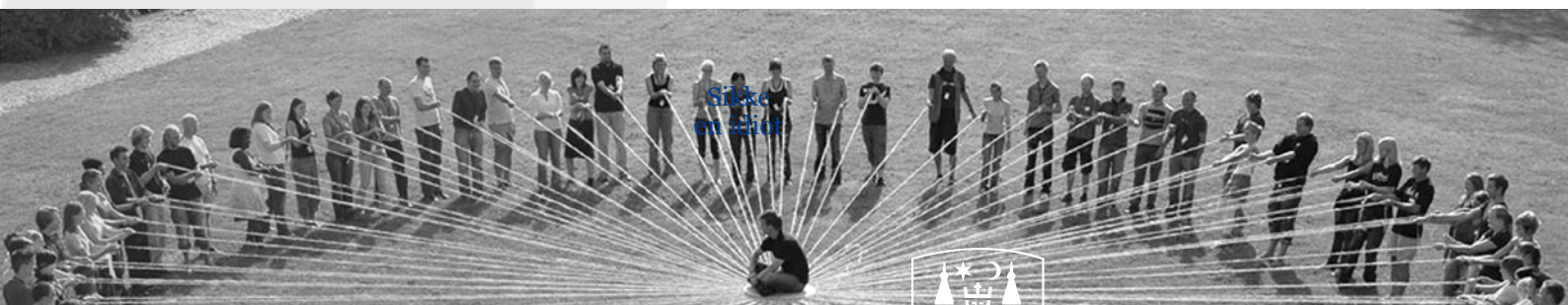
Vi er bæredygtige, hvis vi skaber gode liv og opfylder de
nuværende generationers behov uden at bringe fremtidige
generationers muligheder for at opfylde deres behov i fare.

Vi tager kort sagt ikke mere, end vi giver.

Vi efterlader ingen ubetalte regninger.

Vi er bæredygtige.

Sammen kan vi bære mere...

Nyborg
KOMMUNE

Demokrati er ikke blot en styreform.
Demokrati er samtale. Det er en måde at handle på og en måde at omgås andre mennesker på, hvor respekten for individet, fællesskabet, omgivelserne og samfundet er helt centralt.

Demokratiet kan aldrig sikres – netop fordi det ikke er et system, der skal gennemføres, men en livsform, der skal tilegnes. Det drejer sig om et sindelag, der skal bibringes hvert nyt slægtled.

Hal Koch, 1904-1963, dansk
forkæmper for folkeoplysning,
civilsamfund og demokrati

Nyborg
KOMMUNE